

Άρθρο Γνώμης

No 24
Ιούνιος 2016

TiSA- Η “μικρότερη αδερφή” της TTIP του Κώστα Παπανικολάου

Υπ. Διδάκτορα του Πανεπιστημίου Αθηνών

Η TiSA (Trade in Services Agreement) είναι μία εμπορική πολυμερής συμφωνία, η οποία βρίσκεται υπό διαπραγμάτευση από 23 κράτη μέλη του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, συμπεριλαμβανομένης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Tisa στηρίζεται στη Γενική Συμφωνία για το Εμπόριο Υπηρεσιών (GATS) του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου και στοχεύει στην απελευθέρωση και στην απορρύθμιση τομιακών αγορών του τριτογενή τομέα παραγωγής και στη ρύθμιση του κανονιστικού πλαισίου σε αγορές, όπως οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, οι τηλεπικοινωνίες, οι μεταφορές, το ηλεκτρονικό εμπόριο, οι ναυτιλιακές υπηρεσίες καθώς και οι υπηρεσίες πιστοποίησης και αδειοδότησης. Ο κεντρικός άξονας της συμφωνίας αφορά την κανονικοποίηση των νομοθετικών και κανονιστικών ρυθμίσεων, οι οποίες αφορούν το εμπόριο των υπηρεσιών σε παγκόσμια κλίμακα ώστε αυτό να διεξάγεται χωρίς την ύπαρξη φραγμών και άλλων εμποδίων. Η TiSA έρχεται να ρυθμίσει τον τριτογενή τομέα παραγωγής, ο οποίος έχει γνωρίσει θεαματική αύξηση τις τελευταίες τρεις δεκαετίες και η βαρύτητα του αναβαθμίζεται ολοένα και περισσότερο στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα.

Έχουν πραγματοποιηθεί, έως τώρα, δεκαπέντε γύροι διαπραγματεύσεων και για τη θετική κατάληξή τους θα πρέπει να συμφωνήσουν όλα τα συμβαλλόμενα μέρη. Οι εκτιμήσεις που προέρχονται από τη διαπραγμάτευση αναφέρουν ότι εάν συνεχιστεί ο ίδιος ρυθμός προόδου που έχει επιτευχθεί έως τώρα, θα μπορούσε να υπάρξει αίσιο τέλος στη συμφωνία εντός του 2017.¹ Εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη διαπραγμάτευση συμμετέχει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία χρησιμοποιεί ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου όπου περιλαμβάνεται ένα περίγραμμα θέσεων των κρατών μελών της Ε.Ε.²

Οι χώρες που συμμετέχουν στη διαπραγμάτευση υπολογίζεται ότι αποτελούν το 70% της παγκόσμιας προσφοράς στον τομέα των υπηρεσιών³. Αυτό το χαρακτηριστικό καταδεικνύει τη σημασία της συμφωνίας για το παγκόσμιο εμπόριο και συγκεκριμένα για τον τομέα των υπηρεσιών, ένα τομέα του οποίου οι εμπορευματικές συναλλαγές αυξάνονται με γεωμετρική πρόοδο την τελευταία δεκαετία.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί με διαφορά την ηγέτιδα δύναμη παγκοσμίως στο εμπόριο των υπηρεσιών. Η αξία των εξαγωγών υπηρεσιών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τρίτες χώρες (765 δις ευρώ το 2014) αγγίζει το 25% της αξίας των συνολικών παγκόσμιων συναλλαγών υπηρεσιών (2,925 τρις ευρώ), ενώ προβλέπεται περαιτέρω αύξηση του συνολικού ευρωπαϊκού μεριδίου τα επόμενα χρόνια⁴. Στο εμπόριο των υπηρεσιών, η Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολο της παρουσιάζει ένα πλεόνασμα της τάξεως του 22% στο ισοζύγιο πληρωμών

¹ European Commission, (2015), «Report of the 15th TiSA negotiation round», European Commission DG Trade

² European Commission, (2013), “Plurilateral Services Agreement-Explanatory Note”, European Commission DG Trade

³ <http://dfat.gov.au/trade/agreements/trade-in-services-agreement/pages/trade-in-services-agreement.aspx>

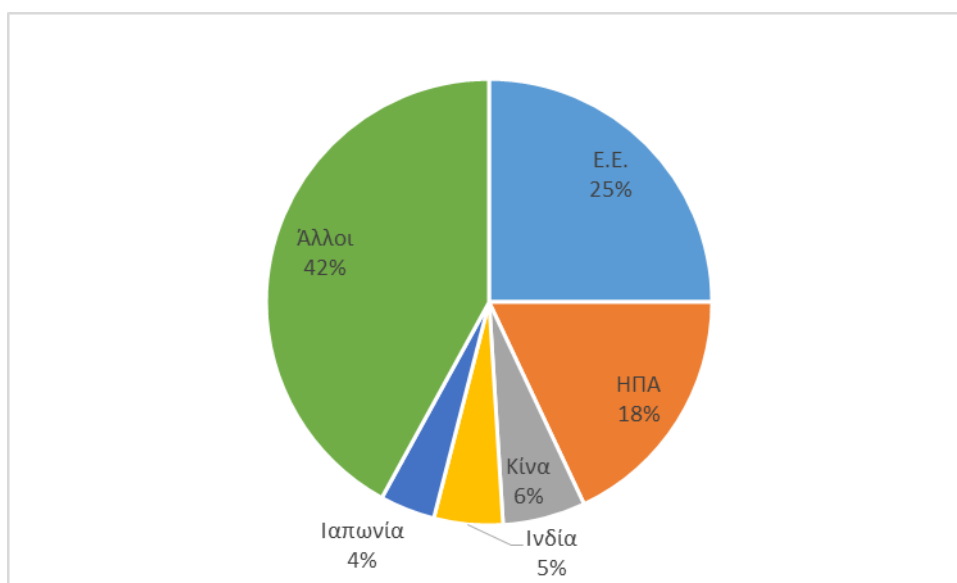
⁴ <http://ec.europa.eu/eurostat/web/structural-business-statistics/global-value-chains/international-trade-services>

σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της Eurostat⁵.

Αποτέλεσμα αυτού, η Ευρωπαϊκή Ένωση να θεωρείται το συμβαλλόμενο μέρος με τη μεγαλύτερη βαρύτητα στη διαπραγμάτευση, κάτι που έχει επιβεβαιωθεί από τις έως τώρα συνόδους. Η επιτυχής κατάληξη της συμφωνίας, η οποία αναμένεται να ενσωματώσει σημαντικό τμήμα των ευρωπαϊκών θέσεων, θα μπορούσε να αποτελέσει ένα ακόμη βήμα ισχυροποίησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα.

Εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, βασικοί παίκτες στη διαπραγμάτευση είναι οι ΗΠΑ (18% των παγκόσμιων εξαγωγών), η Ιαπωνία (4,0%) ο Καναδάς (2,5%) και η Αυστραλία (1,8%) ενώ πρόσφατα έχει θέσει αίτημα να συμμετέχει ως παρατηρητής και η Κίνα (6%) ⁶ (γράφημα 1).

Γράφημα 1: Κύριες εξαγωγικές δυνάμεις στο εμπόριο υπηρεσιών (ποσοστό παγκόσμιων εξαγωγών υπηρεσιών, 2012)

Πηγή: European Commission,(2015), "Trade and Investment 2014", European Commission DG Trade

Οι υπηρεσίες είναι ένα ολοένα και αυξανόμενο σημαντικό στοιχείο της παγκόσμιας οικονομίας και ένα κεντρικό τμήμα της οικονομίας κάθε κράτους μέλους της Ε.Ε. Είναι χαρακτηριστικό ότι 10 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στην Ε.Ε εξαρτώνται από τον τομέα των υπηρεσιών (τριτογενής τομέας παραγωγής) ⁷. Ιδιαίτερα οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, οι ναυτιλιακές υπηρεσίες και οι μεταφορές αποτελούν τομεακές υπηρεσίες με εξαιρετική βαρύτητα για την οικονομική ανάπτυξη αρκετών από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι κύριοι εξαγωγείς υπηρεσιών στην Ε.Ε. είναι η Μ. Βρετανία (22,5% των εξαγωγών της Ε.Ε.), η Γερμανία (13,8%των εξαγωγών της Ε.Ε.) και η Γαλλία (12,6%των εξαγωγών της Ε.Ε.).

Η συμμετοχή της Ε.Ε. στη διαπραγμάτευση για την TiSA έχει δημιουργήσει αντιδράσεις εντός και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι αντιδράσεις «εντός των τειχών» προέρχονται από σημαντικό τμήμα της κοινωνίας των πολιτών, από πολιτικά

⁵<http://ec.europa.eu/eurostat/web/structural-business-statistics/global-value-chains/international-trade-services>

⁶European Commission,(2015), "Trade and Investment 2014", European Commission DG Trade

⁷<http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/tisa/>

κόμματα και επαγγελματικούς φορείς, οι οποίοι ασκούν κριτική αφενός στην έλλειψη διαφάνειας με την οποία πραγματοποιείται η διαπραγμάτευση (αντίστοιχες κριτικές έχουν διατυπωθεί για τη διαπραγμάτευση της TTIP) αφετέρου προειδοποιούν ότι η συγκεκριμένη συμφωνία μπορεί να φέρει αρνητικές συνέπειες στην οικονομική και κοινωνική συνοχή της Ε.Ε.⁸ Οι φορείς που τίθενται ενάντια στην TiSA, υποστηρίζουν ότι με τη συμφωνία είναι πολύ πιθανό να υπάρξουν περικοπές στα εργασιακά δικαιώματα των Ευρωπαίων εργαζομένων καθώς και "εκπτώσεις" στα ευρωπαϊκά στάνταρτς σε τομείς όπως το περιβάλλον, η δημόσια υγεία και η εκπαίδευση. Επιπρόσθετα ένα άλλο επιχείρημα που αναφέρεται ενάντια στη συμφωνία είναι ότι η πλήρης απορρύθμιση του τομέα των υπηρεσιών πραγματοποιείται με την ενίσχυση του ρόλου των πολυεθνικών επιχειρήσεων στην παγκόσμια οικονομία και τον περιορισμό των κρατικών αρμοδιοτήτων στον έλεγχο των εμπορικών συναλλαγών.⁹

Αντιθέτως, επαγγελματικές και εργοδοτικές ενώσεις που εκπροσωπούν εμπλεκόμενους κλάδους του τριτογενή τομέα καθώς και άλλα πολιτικά κόμματα έχουν εκφραστεί υπέρ της συμφωνίας διότι όπως υποστηρίζουν η συμφωνία αυτή παρά τα αρνητικά της σημεία θα βελτιώσει το ευρωπαϊκό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στον τριτογενή τομέα δημιουργώντας επιπρόσθετη οικονομική ανάπτυξη και θέσεις εργασίας τα επόμενα χρόνια.¹⁰

Ένα επιπρόσθετο ζήτημα που έχει προκύψει κατά τη διάρκεια της διαπραγμάτευσης είναι οι σημαντικές διαφορές προσεγγίσεων από κράτη μέλη αναφορικά με τους τομείς που θα πρέπει η Ε.Ε. να κάνει παραχωρήσεις ή να διεκδικήσει κέρδη από τα υπόλοιπα συμβαλλόμενα μέρη. Οι ναυτιλιακές, οι μεταφορικές, οι τραπεζικές και οι ψηφιακές υπηρεσίες είναι τα κύρια πεδία στα οποία έως τώρα έχουν καταγραφεί διαφορετικές προσεγγίσεις από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών, οι οποίες επιδιώκουν τα μέγιστα σχετικά κέρδη που μπορούν να αποκομίσουν για τις οικονομίες των κρατών τους. Βέβαια αυτό δεν είναι κάτι νέο για το πολιτικό σύστημα της Ε.Ε., καθώς σε όλες τις εμπορικές συμφωνίες που επικυρώνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, υπάρχουν συγκλίνοντα αλλά και συχνά αποκλίνοντα εθνικά συμφέροντα και προτιμήσεις.

Ιδιαίτερης σημασίας και για την ελληνική οικονομία μπορεί να αποδειχθεί η συμφωνία της TiSA. Η Ελληνική οικονομία τις τελευταίες δεκαετίες είναι μία οικονομία που στηρίζεται κατά βάση στον τριτογενή τομέα παραγωγής. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία το μερίδιο των υπηρεσιών στο ελληνικό ΑΕΠ ξεπερνά το 80%, παρουσιάζοντας αυξητική τάση.¹¹ Τηλεπικοινωνίες, μεταφορές και ιδιαίτερα η ναυτιλία και ο τουρισμός αποτελούν σημαντικούς τομείς που τροφοδοτούν την ανάπτυξη και την απασχόληση στην Ελλάδα.

Ναυτιλία και τουρισμός αποτελούν τους δυναμικότερους κλάδους της ελληνικής οικονομίας και έτσι γίνεται κατανοητό ότι όποιο και αν είναι το τελικό κείμενο της συμφωνίας, είναι σίγουρο ότι θα δημιουργήσει σημαντικές επιδράσεις σε αυτή. Με την αλλαγή του κανονιστικού πλαισίου αναμένεται να περιοριστούν οι δυνατότητες παρέμβασης του ελληνικού κράτους σε αυτούς τους κλάδους και να αυξηθεί ο ανταγωνισμός ανάμεσα στις ημεδαπές και αλλοδαπές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε αυτούς. Αυτές οι ρυθμίσεις πρόκειται να πλήξουν τις ελληνικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην ελληνική επικράτεια. Αντίστοιχα, όμως, αναμένεται να ευνοηθούν οι ελληνικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε αυτούς τους τομείς εκτός ελληνικής επικράτειας.

Επιπρόσθετα, η πλήρης απελευθέρωση τουριστικών υπηρεσιών θεωρείται ότι μπορεί να προκαλέσει την υποβάθμιση του τουριστικού προϊόντος και να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για εκτεταμένη φοροδιαφυγή. Οι φόβοι για την αύξηση της φοροδιαφυγής σχετίζονται με τις επιπτώσεις που θα έχει η απελευθέρωση των τουριστικών μισθώσεων και η κατάργηση των ρυθμίσεων που διαφοροποιούν τις αστικές από τις τουριστικές μισθώσεις. Στην περίπτωση αυτή, γίνεται πολύ δύσκολος ο έλεγχος των εσόδων από τις αρμόδιες υπηρεσίες. Η απελευθέρωση των τουριστικών υπηρεσιών στην πράξη, μπορεί να σημαίνει την εισαγωγή του οποιουδήποτε ιδιώτη στο κλάδο του τουρισμού, με

⁸ <http://www.stop-ttip-ceta-tisa.eu/>

⁹ Το συγκεκριμένο επιχείρημα έχει προέλθει από τη μερική διαρροή εγγράφων των πρώτων σταδίων της διαπραγμάτευσης από την ιστοσελίδα wikileaks (<https://wikileaks.org/tisa/>)

¹⁰ <http://www.esf.be/new/tisa/>

¹¹ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gr.html>

αποτέλεσμα τη δραστική αύξηση του ανταγωνισμού για τις υφιστάμενες τουριστικές επιχειρήσεις. Σύμφωνα με τις επαγγελματικές ενώσεις των επιχειρήσεων του κλάδου, οι μικρομεσαίες τουριστικές επιχειρήσεις συγκεντρώνουν και τις περισσότερες πιθανότητες να πληγούν από μία τέτοια εξέλιξη.¹²

Αντίστοιχης κατεύθυνσης, αλλά μικρότερης έντασης, αναμένεται να είναι οι μεταβολές που μπορεί να προκαλέσει η απελευθέρωση ναυτιλιακών υπηρεσιών στη ναυτιλιακή αγορά. Και αυτό γιατί η ελληνική ναυτιλιακή αγορά παρουσιάζει πιο έντονα τα χαρακτηριστικά της ολιγοπωλιακής αγοράς σε σύγκριση με την τουριστική αγορά. Παρόλο που η απελευθέρωση αναμένεται να προκαλέσει ακόμα μεγαλύτερη μείωση της κρατικής παρέμβασης και την ευκολότερη είσοδο νέων επιχειρήσεων στον κλάδο, η δομή της ελληνικής ναυτιλιακής αγοράς δεν θα επιτρέψει μεγάλη αύξηση του ανταγωνισμού.¹³

Οι αντιδράσεις «εκτός των τειχών» προέρχονται κυρίως από αναπτυσσόμενες χώρες που δεν συμμετέχουν στη διαπραγμάτευση. Το περιεχόμενο της κριτικής που ασκείται, έγκειται στο γεγονός ότι ανεξαρτήτως του αποτελέσματος της συμφωνίας, η TiSa θα διαμορφώσει τις δομές του εμπορίου υπηρεσιών σύμφωνα, κυρίως, με τις θέσεις και τα συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των ΗΠΑ (των δύο ισχυρότερων συμβαλλόμενων μερών στη συμφωνία), γεγονός που θα δημιουργήσει πιθανά ανταγωνιστικά μειονεκτήματα σε αναπτυσσόμενες χώρες που τα τελευταία χρόνια επενδύουν προς τον τριτογενή τομέα παραγωγής.

Καταληκτικά, η TiSa θεωρείται ως «η μικρή αδερφή» της TTIP (Ευρώ-ατλαντική συμφωνία εμπορίου και επενδύσεων) αναφορικά με τη βαρύτητά της για τις εμπορικές διαπραγματεύσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη σημασία της για την ευρωπαϊκή οικονομία. Ο τομέας των υπηρεσιών θεωρείται από τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην εμπορική της πολιτική. Παράλληλα, όμως εκτός από τον παραδοσιακό εταίρο-ανταγωνιστή τις ΗΠΑ, και άλλες χώρες όπως η Κίνα επενδύουν τα τελευταία χρόνια δυναμικά στον τομέα των υπηρεσιών, αυξάνοντας το διεθνή ανταγωνισμό. Επιπρόσθετα, αποτελεί πρόκληση για την Ευρώπη, η αντιμετώπιση των συνεπειών της παγκοσμιοποίησης και της απελευθέρωσης των αγορών στην εσωτερική αγορά υπηρεσιών.

Η TiSa, όπως και οι υπόλοιπες εμπορικές συνθήκες που συμμετέχει η Ευρωπαϊκή Ένωση, δημιουργεί κέρδη και ζημιές για συγκεκριμένους οικονομικούς κλάδους, κοινωνικές τάξεις, αλλά και για τις εθνικές οικονομίες των διαφόρων κρατών μελών. Η ελλιπής πληροφόρηση που είναι διαθέσιμη για τη συμφωνία, δεν επιτρέπει τον ακριβή προσδιορισμό των κερδών και των ζημιών που θα προκύψουν για χώρες και κοινωνικές ομάδες εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εξαιτίας της υπογραφής της συμφωνίας. Οι διαφωνίες, πάντως, που έχουν έως τώρα αναδειχθεί στο δημόσιο διάλογο, καταδεικνύουν ότι η TiSa θα είναι μία εμπορική συνθήκη, η οποία θα φέρει αντιτιθέμενες αντιδράσεις εντός του ευρωπαϊκού πλαισίου.

Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)- ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

Βασ. Σοφίας, 10676 Αθήνα, | Τηλ. +30 210 7257 110 | Fax +30 210 7257 114 | E-mail info@crisisobs.gr

Μάθετε περισσότερα για το έργο μας – Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα μας www.crisisobs.gr

Το ΕΛΙΑΜΕΠ δεν υιοθετεί ως ίδρυμα πολιτικές θέσεις. Καταβάλλει μάλιστα προσπάθεια να παρουσιάζονται στα πλαίσια των εκδηλώσεών του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Υπό το πρίσμα αυτό, οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται στις σειρές του θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους συγγραφείς και να μην θεωρείται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του Ιδρύματος.

¹² Λαμνίδης, Αλέξανδρος, (2014) «Ανάπτυξη για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα», Κείμενο Πολιτικής-Προτάσεις του ΣΕΤΕ, 23 Σεπτεμβρίου

¹³ Θεοδώροπουλος, Σωτήρης-Λεκάκου, Πάλλης Αθανάσιος, (2006), «Ευρωπαϊκές πολιτικές στη Ναυτιλία», εκδόσεις Τυπωθήτω, σελ. 45-50